

OKTATÁSI RENDSZEREK AZ ÚJ KORONAVÍRUS JÁRVÁNY IDEJÉN

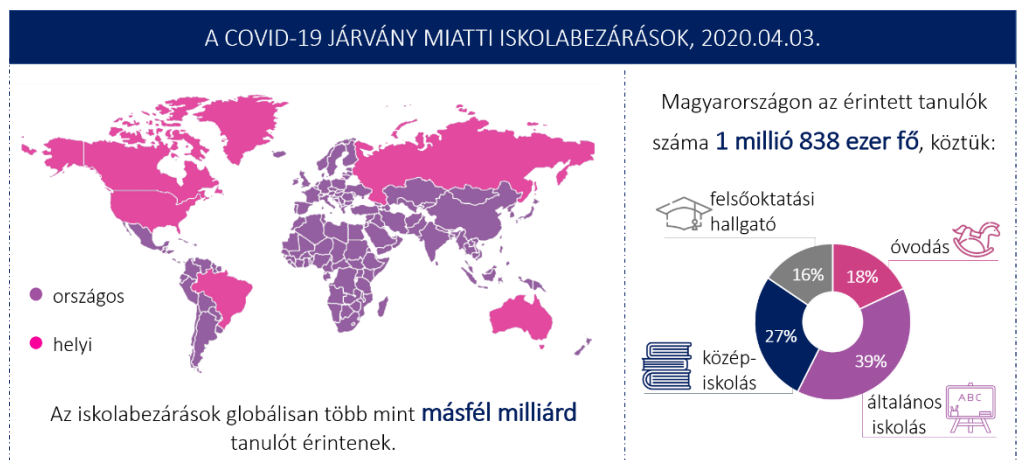
- Korábbi tapasztalatok szerint az iskolabezárások hatásos intézkedések a járványok megfékezésében, ugyanakkor számos, potenciálisan negatív következményük is lehet.
- Ilyen például, hogy felerősítik az oktatási rendszerekben amúgy is jelen lévő egyenlőtlenségeket. Gyakran említett kihívások:
 - a digitális oktatásban való részvételhez szükséges szélessávú internethez és eszközökhöz való hozzáférés hiánya,
 - a tanulást elősegítő otthoni környezet hiánya,
 - a legnagyobb pedagógiai kihívást jelentő osztályokban a felkészült tanárok hiánya ([Schleicher 2020](#)).
- A 2017-es Országos Kompetenciamérés alapján készült becslés szerint itthon az általános iskola felső tagozatán közel minden ötödik diák egyáltalán nem, vagy csak erősen korlátozottan fér hozzá a digitális távoktatáshoz ([Hermann 2020](#)).
- Pandémia lehetőségével a jövőben is számolni kell, melyre az oktatási rendszereknek a jelenleg felhalmozott tudás és tapasztalat alapján jobban fel kell készülnie ([World Education Blog 2020](#)).

A COVID-19 járvány miatt világszerte iskolabezárásokra került sor. Magyarországon 2020. március 11-én rendelte el a Kormány az egyetemek látogatási tilalmát, míg 13-án a köznevelésben is a digitális távoktatásra való átállásról döntött. Az Infojegyzet a járvány nyomán kialakult globális oktatáspolitikai kihívást járja körbe.

Háttér

Az új koronavírus járvány terjedésének lassítása érdekében **az országok túlnyomó többsége ideiglenes iskolabezárások**, illetve távoktatásra való átállás **mellett döntött**. Az UNESCO ([2020a](#)) folyamatosan nyomon követi a helyzet változását, 2020. április 3-i adatközlésük szerint 188 államban országos szintű bezárásokat, míg további hat országban helyi szintű bezárásokat rendeltek el. Mindez – az iskolai előkészítőtől a doktori képzés szintjéig – **globálisan több mint másfél milliárd tanulót érint**, ami azt jelenti, hogy a világ tanulóinak 90 százaléka számára az egyik napról a másikra vált az otthontanulás realitássá.

1. ábra:

Forrás: [Infoszolg/UNESCO 2020a](#), KSH [2019](#).

Több, korábbi pandémiára fókuszáló számítás is alátámasztja (pl. [Markel et al. 2007](#); [Ciavarella et al. 2016](#); [Ferguson et al. 2006](#)), hogy **az iskolabezárások lassíthatják a járványok terjedését**, valamint hozzájárulhatnak a megbetegedések és a halálozások számának csökkenéséhez. Az [Egészségügyi Világszervezet](#) a 2009-es H1N1 influenzajárvány kapcsán arra hívta fel a figyelmet, hogy az iskolabezárásoknak akkor van a legnagyobb hatásuk, ha már a járvány korai szakaszában, ideális esetben a lakosság egy százalékának megbetegedése előtt megtörténnek. E scenárió szerint az intézkedés **nagyban mérsékelheti az egészségügyre háruló terheket**, akár 30-50 százalékkal csökkentve az ellátás

iránti igényt a járvány csúcspontján. Jelen pandémia kapcsán még számos információ hiánya hátráltatja a megbízható számításokat azt illetően, hogy az iskolabezárásoknak pontosan milyen hatása van a járvány alakulására. Ugyanakkor a szigorú kínai intézkedéseket – ideértve az iskolabezárásokat is – több szakértő is dicsérte, kiemelve, hogy hozzájárultak az eszkalálódó járványhelyzet sikeres megfékezéséhez (Cyranoski 2020).

KIHÍVÁSOK

Szükségyszerűségük hangsúlyozása mellett számos szervezet és szakember felhívja a figyelmet **az iskolabezárások okozta potenciális gazdasági és társadalmi károokra**, kihívásokra is, melyek **az eleve sérülékeny társadalmi csoportokat még súlyosabban érintetik**. Az UNESCO (2020b) például a következőket emeli ki:

- a tanulás megszakítása, megzavarása;
- a táplálkozásra gyakorolt negatív hatások, amennyiben a diák elesik az ingyenes étkezési lehetőségtől;
- a szülők felkészületlensége az otthoni tanulás facilitálására, támogatására;
- a megfelelő internetelés és eszközök hiánya;
- egyes gyerekek kitettebbé válnak a rizikómagatartások kockázatának (kapcsolódó háttéranyagunk: [2017/72 Infojegyzet](#); friss adatokért lásd: [Németh et al. 2019](#));
- az egészségügyben tipikusan magas arányban foglalkoztatott nőkre háruló gyermekgondozási feladatok megnövekedése, és ezáltal az életmentő munkától való távolmaradásuk;
- a diákok lemorzsolódásának megnövekedett veszélye (kapcsolódó háttéranyagunk: [2017/63 Infojegyzet](#));
- a társadalmi izoláció veszélye.

Az iskolabezárások kapcsán tehát az országoknak biztosítani kell a további tanulást, illetve több olyan rendelkezést kell hozniuk, melyek

minimalizálják az iskolabezárások egyéb negatív hatásait. Chang és Yano (2020) **az oktatási rendszerek reakcióiról készített körképe** szerint számos intézkedés zajlik a tanítás-tanulás folytatása érdekében, így például:

- az országok több típusú technológiát – digitális technológiák, TV, rádió – is bevonnak az oktatásba;
- számos ország online platformon biztosít tananyagokat;
- a legtöbb országban ösztönzik, hogy a tanárok folytassák a kommunikációt a diákokkal, illetve valós időben vagy előre rögzített felvétel segítségével órát tartsanak;
- sok helyütt információs kampányok zajlanak, pl. Szaúd-Arábiában hivatalos Twitter oldalon közlik az online oktatással kapcsolatos tudnivalókat az érintettekkel.

A szerzők **az esélyegyenlőséggel kapcsolatos kérdésekre** is kitérnek. Eszerint több országban postán küldenek feladatlapot azoknak, akiknek nincs otthon internetelérése (pl. Franciaország, Portugália), vagy számítógépeket kölcsönöznek az alacsony jövedelmű családoknak (pl. Franciaország, Kína). A rászorulóknak több módon biztosítják az étkezést. Így például Katalóniában olyan hitelkártyákat adnak az érintetteknek, mellyel bármely élelmiszerboltban vásárolhatnak. Egyes országok a szülőket terhelő fokozott nyomásra is reagálnak, pl. Olaszországban online kurzusokon kaphatnak tanácsot arról, hogy hogyan kezeljék az új helyzetet a gyerekekkel.

Magyarországon a köztelevízió M5 csatornáján sugároznak [oktatási műsorokat](#), illetve azon tanulók esetében, akiknek nincs hozzáférése a megfelelő infrastruktúrához, telefonon és levélben segítik a tanulást ([magyarnemzet.hu, 2020.03.23.](#)). **A gyermekétkeztetés biztosítása intézménytípustól függetlenül önkormányzati feladat**, mely nem történhet az oktatási-nevelési épületben, de a helyben lehetséges legjobb módon (pl. kiszállítással) kell megoldani ([kormany.hu, 2020.03.14.](#)).

DIGITÁLIS TÁVOKTATÁSRA VALÓ
ÁTÁLLÁS

Az, hogy a digitalizáció hogyan alakítja át az oktatási rendszerekkel szemben támasztott elvárásokat, illetve a tanulás és tanítás mikéntjét, régóta sokakat foglalkoztató kérdés (kapcsolódó háttéranyagunk: [Infojegyzet 2018/23](#)). Jelen szituáció azonban túlmutat ezen, hiszen **a tanár és a diák közötti személyes találkozás teljes kiiktatásával, vis maior helyzetre reagálva kell a digitális oktatásban rejlő lehetőségeket kihasználni.** Az OECD [számos ajánlást](#) megfogalmaz, például:

- Érdemes felhasználni a már meglévő online tananyagokat, akár nemzetközi kooperációban is.
- A tanárokat digitális tanulási lehetőségekkel kell támogatni. Pl. a digitális pedagógiáról szóló online kurzusokkal, vagy a tanárok közötti együttműködést, a digitális tananyagok cseréjét, illetve az egymás közti visszajelzéseket segítő online platformok létrehozásával.
- Törekedni kell arra, hogy a diákok hozzájussanak a szükséges digitális eszközökhöz, illetve biztosítani kell a stabil hálózati hozzáférést.

- A tanároknak törekedni kell az online tanegységek és a nem digitális tanulási tevékenységek kombinálására, valamint a tanulás támogatása mellett a diákok lelki egészségére is hangsúlyt kell fektetni.

Hazánkban az [Oktatási Hivatal](#) és a [Nemzeti Pedagógus Kar](#) is **módszertani ajánlásokkal** segíti a digitális távoktatásra való átállást, illetve több, a digitális pedagógiában tapasztalt tanár is segíti kollégáit (pl. [tanarblog.hu](#)). A szektorokon átívelő különféle felajánlásokat pedig az Innovációs és Technológiai Minisztérium [gyűjtőoldalán](#) lehet nyomon követni.

Többen (pl. [OECD 2020](#), [Schleicher 2020](#), [WEF 2020](#)) felhívják a figyelmet a helyzetben rejlő tanulási potenciálra is. Az OECD ([2020](#)) szerint **e tapasztalat egy olyan új, tanítási-tanulási modellhez is vezethet**, mely a családok, a tágabb közösségek és az iskola együttműködésére épít, és nagyobb autonómiát biztosít a diákoknak. A **tanári szerepfelfogás is megváltozhat**, előtérbe kerülhet a diákok tanulását segítő, facilitátor szerep. A WEF ([2020](#)) szerint a tanulás beépülhet a mindennapi rutinokba, az új tanulási módszerek integrálódhatnak a hagyományos iskolai tanulásba. A jelenleg tapasztalható nemzetközi és szektorok közötti összefogás nyomán pedig új típusú oktatási koalíciók jöhetnek létre.

1. ábra:

A DIGITÁLIS OKTATÁS INFRASTRUKTURÁLIS HÁTTERE, MAGYARORSZÁG, 2019

Milyen előfizetésekkel és eszközökkel rendelkeznek azok a háztartások, ahol 8-17 éves gyermek van?

A családok anyagi helyzete nagyban befolyásolja, hogy a gyerekek van-e saját digitális eszköze. A nélkülöző családok harmada nem tud semmilyen saját készüléket biztosítani a gyermeke számára.

Forrás: [Infoszolg/Ipsos 2019.](#)

TANÁRI FELKÉSZÜLTÉG

Andreas Schleicher a 2018-as TALIS-vizsgálat adataira támaszkodva vizsgálta, hogy mennyire tekinthetők a **tanárok felkészültnek a COVID-19 járvány okozta oktatási kihívásokra**. A felmérésben 48 ország, közte 31 OECD-tagország vett részt. Magyarországról 3245, 5.-8. évfolyamon tanító tanárt és 182 iskolaigazgatót kérdeztek meg. Az eredmények a válaszadók véleményét tükrözik, szubjektív képet nyújtanak (kapcsolódó háttéranyagunk: [Infotabló 2019/15](#)). Schleicher ([2020a](#), [2020b](#)) fő megállapításai – melyeket az Infojegyzet a magyar tanárookra és iskolaigazgatókra vonatkozó adatokkal ([OECD 2019/2020](#)) kiegészítve közöl – a következők:

- Bár az iskolák jelentős része rendelkezik a digitális oktatáshoz szükséges infrastruktúrával, számos igazgató arról számolt be, hogy a digitális technológiák hiánya vagy alkalmatlansága akadályozza a minőségi oktatást (OECD-31: 25%, HU: 36%).
- A digitális oktatáshoz nem elég a technológiához való hozzáférés, **pedagógiai szemléletváltás is kell**. A gyakorlatban ez még nem feltétlenül valósul meg.
- A tanárok jelentős része részt vett a felmérést megelőző egy évben az IKT oktatási használatról szóló továbbképzésen (OECD-31: 60%, HU: 69%). Azonban kb. minden ötödik tanár arról számolt be mind az OECD-országokban, mind hazánkban, hogy nagy szüksége lenne ilyen típusú továbbképzésre.
- A kialakult helyzet során ezt a felkészültségbeli különbséget ki kell küszöbölni, például online kurzusok segítségével. Online kurzusokon alig több, mint a tanárok egyharmada vett részt korábban, mind az OECD-országokban, mind Magyarországon.
- A tantestületekben nagy az **innovációs potenciál**. A tanárok zöme úgy gondolja, hogy iskolájában a tanárok többsége törekszik új, innovatív tanulási és tanítási módszerek alkalmazására (OECD-31: 79%, HU: 86%), illetve nyitott a változásra (OECD-31: 74%, HU: 80%). Az iskolaigazgatók azonban valamelyest le vannak maradva ezen innovációs potenciál kiaknázásában.
- A következő hónapokban a diákok – főként a hátrányos helyzetűek – akkor érhetnek el tanulási sikereket, ha szoros kapcsolatban maradnak tanáraikkal. Ez olyan kihívás, amely összhangban van a **tanárok szakmai missziójával**. Nagy részük azért választja ezt a hivatást, hogy változást hozzon a gyerekek életébe (OECD-31: 92%, HU: 93%), és támogassa a hátrányos helyzetűeket (OECD-31: 75%, HU: 69%).
- Schleicher szerint **eljött az ideje, hogy a jövő generációinak nevelőit kellő társadalmi elismerés öveze**. 2018-ban az OECD-országokban a tanárok 26 százaléka érezte úgy, hogy társadalmi megbecsülésnek örvend a végzett munkájáért, míg Magyarországon ez az arány 12% volt.

Források:

- OECD – [Tackling coronavirus \(COVID-19\)](#)
- TALIS 2018 Results (Volume I). Teachers and School Leaders as Lifelong Learners – [OECD](#), 2019
- TALIS 2018 Result (Volume II). Teachers and School Leaders as Valued Professionals – [OECD](#), 2020
- UNESCO – [COVID-19 Educational Disruption and Response](#)
- [World Education Blog](#)

Készítette: Holle Alexandra
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486